

Nathan Shachar a Dagens Nyheter 2017.10.10.-i számában igazán fején találta a szöveget. Az új fogalom, amit bevezet, a patológiás korrekt...

A kirekesztés szókincse

Svédországban "cigány" helyett azt kell mondani, hogy "roma", de elég elutazni Spanyolországba vagy Romániába, hogy belássuk, az érintettek nem mindig díjjazzák azt, hogy a népcsoportjuk nevét tabuvá teszik.

Egy európai csoport ténfereg Quito óvárosában. Hirtelen elképedve állnak meg a "Néger ételek" (Menestras del negro) nevű étterem előtt. A cégéren egy nevető fekete ember - de nem egy felismerhető helybeli, hanem egy gátlástalanul sztereotíp kép: egy vadember, akinek egy csont van a hajába fonva.

A társaságunk egy része szörnyülködik, majd magával ragadja az érzés, hogy másfajta levegőt lélegzik be itt, mint odahaza. Könnyű elképzelni, hogy az önelégült botránkozás micsoda orgiája söpörne végig Svédországon, ha ott valami hasonló előfordulna. Politikusok és gondolkodók egymáson taposva versengenének, hogy ki legyen az első aki twitter-üzenetben ítéli el az ilyet. Az éttermet pedig természetesen be kellene zárni.

A Menestras del negro egy nagy étterem-lánc, amely a feketék lakta Csendes-óceáni partvidék és az Andok között mindenütt jelen van. Megkérdeztem egy fekete pincért, hogy mit gondol erről a névről és a logóról. Amikor megértette, hova akarok kilyukadni, nem értett egyet velem. Nem érezte sértve magát! Hogy egy tekintélyesebb véleményre tegyek szert, kapcsolatba léptem az ASONE (Ecuadori Néger Szövetsége) nevű szervezettel. Azonnali választ kaptam: "Nem és nem!" Ez nem rasszizmus, hanem ellenkezőleg! "A helyet azért hívják így, mert az étel olyan jó és annyira olcsó." Az ASONE szóvivője szerint a "néger" egy tisztességes szó, ahogy az volt a maga idejében, Aimé Césaire és Sedar Senghor költők számára is.

Megkapó a fekete ecuadoriak egészségesen épeszű válasza. Ők sohasem nyitották ki a multikulturális mérgezszekekrényt. Az étterem logója egy sztereotípiát, de senki sem sértődött meg, mert semmilyen rossz szándék sem húzódik meg mögötte.

Frank Tannenbaum állítja egy gyakran idézett könyvében, hogy Amerika katolikus társadalmi kevésbé lettek rasszisták, mint az egykori protestáns gyarmatok. A brazil rabszolgatartók számára dicsőséget hozott rabszolgáik felszabadítása, míg az USA déli államaiban, a fehérek többsége ki nem állhatta a szabad feketéket. Ennek az eltérő örökségnek a modernkori következménye – mondja Tannenbaum – hogy, a különböző népcsoportok együttélése Latin-Amerikában egészségesebb és kevesebb komplexussal terhelt.

A protestáns országokban ma kötelező "cigány" helyett "romát" mondani. Nem az érintettek kérték, hogy ez így legyen. Amikor egy kifejezést tiltó-listára tesznek, akkor az hirtelen sértővé, majd tabuvá válik. A svédek ma kerülnek a "cigány" szót. Spanyolországban a nemzeti kultúrában – tánc, ének, költészet és zene – mindenütt jelen van a cigány elem. Amikor megjelentek a buzgó antropológusok, hogy átkereszteljék a cigányokat, megkapták a választ. Ez a szó - mondta a cigányok szóvivője – "nem megalázó, vigyázatok magatokra, meg ne próbáljátok beszennyezni!"

Herta Müller író, amikor visszatért Romániába, magával vitte a "roma" szót, amelyet Németországban tanult meg: "Amikor ezt használtam, totális meg nem értéssel és ellenállással találkoztam. 'Ez egy álszent szó' - mondták - 'Mi cigányok vagyunk, ez egy jó szó, ha jól bánnak velünk.'" Egy másik német-román író, Franz Remmel találkozott Bulibasa cigányvajdával, aki azt mondta: "Ha romának nevezel, akkor lesajnálsz engem. Ha cigánynak nevezel, a szívemhez szólsz."

Száz évvel ezelőtt, az USA-ban az udvarias kifejezés a "színes emberek" volt, amelynek helyére később a "negroes" majd a "feketék" később az "afro-amerikai" került. Néhány éve nagy port vert fel a Lundi Egyetemen, amikor egy 1990-es évekbeli tankönyvben valaki rábukkant erre a kifejezésre: "Martin Luther King, a néger vezető". Erényes felháborodás, szorongó önfeladás, intézkedések követelése következett az ismert rituálé szerint. A moralisták egyike sem fogta fel, hogy maga King nevezte önmagát "néger vezetőnek". Ha a tankönyvet cenzúrázni kell, semmi gond, akár vágjuk meg King "Van egy álmom" című beszédét is, amely akárcsak Shylock monológja, a történelem leghíresebb antirasszista műve. Legalább tíz "néger" van a szövegben.

Jerry Seinfeld komikus közölte néhány évvel ezelőtt, hogy többé egyetemen nem fog fellépni. A humor veszélyes lett, ha az ember népekkel, a nemekkel vagy az előítélekkel viccel. Az egyetemeket kezdetben az egyház védte. Az egyetemek később alternatív világmagyarázatot kínáltak és szembekerültek az egyházzal. Ma azonban nem az egyház a szűklátókörűség és az dogmatikus hit fellegetője, hanem az egyetemek. A protestáns országokban az egyetemek veszélyes helyek a szabad szó számára.

A katolikus világban a bűn és büntudat, a bűnös és a gyóntató atya ügye marad – a misztérium a meghitt félhomályban megy végbe. A protestáns kultúrákban a fenytést a nyílt téren végzik. A rettegés, hogy rosszat mondok, hogy pellengérré állítanak, tekintetükkel keresztülszúrnak – ez lett a zsinórnértékünk, sokkal inkább, mint valami meggyőződés.

A megengedett és a tiltott szavak folyton változó galériája nem azért van, hogy "láthatóvá tegyen" vagy "befogadjon", hanem, hogy aknamezőt és csapdákat telepítsen. Ivar Arosenius "Egy szent háború" című festménye többet mond ezer szónál patológias korrektségünkről. Egy halálra rémült kisördög lekuporodik az átkozódó istenfélő sokaság előtt, akik Bibliákkal dobálják a kitaláltat, miközben majd szétpukkadnak saját igaz voltuktól. Ez azonban nem morál, hanem csupán nyers csordaöszön, amely a csődületben kifejeződik. Nem tudom megállni, hogy ne gondoljak arra a hisztériás jelenetre, amely kitört, amikor Löfvén miniszterelnök a "cigány" szót kiejtette a száján.

Nathan Shachar

A szerző a Dagens Nyheter jeruzsálemi tudósítója és rendszeres cikkírója.

<http://www.dn.se/ledare/kolumner/nathan-shachar-mobbningens-ordforrad/>

Ivar Arosenius (1878-1909) Egy szent háború, 1905

A képen a templom felirata: Ne ítélj, hogy ne ítéltessél.